

انجمن حقوقدانان بین‌المللی هر سه سال یکبار در یکی از کشورهای بزرگ جهان منعقد میگردد. سومین کنگره حقوق دانان بین‌المللی امسال در برزیل (ریودوژانرو) تشکیل گردید اولین کنگره انجمن در آتن و دومین در دهلی بوده است. آقای دکتر احمد هومن در کلیه این مجامع شرکت داشته و با وسعت و اطلاعات و شخصیت خاصی که دارند توجه شرکت کنندگان را بخود جلب نموده‌اند تا جایی که بسمت نیابت ریاست کمیته چهارم با اتفاق آراء انتخاب گردیده‌اند. از تصمیمات کنگره که از هر جهت جالب و قابل استفاده بوده است در جلسه سمینار مسائل ایران مورخ دوازدهم بهمن ماه بشرح زیر صحبت فرمودند ...

کنگره حقوقدانان بین‌المللی در ریودوژانرو

از : دکتر احمد هومن

استاد دانشگاه وکیل دعاوی

در ۵۰ کیلومتری شهر زیبای ریودوژانرو که مسلماً از زیباترین و جالبترین شهرهای دنیا است و بنا بر قول اشتغفن زوایک سازنده و ایجاد کننده اش طبیعت است نه انسان شهر کوچک دیگری موسوم به پترو پولیس واقع است که آثار تاریخی دیدنی فراوان دارد در اوایل قرن ۱۹ پسرتقالیها وقتی از چنگال فرانسویان فرار کرده تحت هدایت پادشاه خود (دم‌زوزه) به برزیل مهاجرت کردند در این شهر اقامت گزیدند برای اینکه شرکت کنندگان کنگره از هیاهو و جنجال و گرفتاریهای غیر قابل احترام ریودوژانرو بمانند پترو پولیس را برای مقرر کنگره انتخاب کرده بودند در مهمانخانه باشکوه هزار تختخوابی (کی‌تان‌دین‌ها) سومین کنگره بین‌المللی حقوقدانان در ماه دسامبر گذشته تشکیل گردید از ممالک اتحاد جماهیر شوروی و کشورهای تابع کسی نبود از کشورهای تازه استقلال یافته آفریقائی عده زیادی نماینده بالباسهای رنگارنگ و شور و شغف فراوان حضور داشتند از کشورهای همسایه فقط نمایندگان ترکیه و افغانستان حاضر بودند از ایران آقایان دکتر پرویز کاظمی - دکتر مهدی ملکی - دکتر ابوالقاسم فضل‌ی و نگارنده شرکت داشتیم. اعضاء کنگره بچهار قسمت اصلی بنا بدلتخواه خود تقسیم شده بودند هر یک از قسمت‌ها یک رئیس و یک نایب رئیس داشت افتخار نیابت ریاست قسمت چهارم را بنده داشتم پس از چندین روز مباحثه و تبادل آراء هر یک از کمیته‌ها نظریاتی اتخاذ کرده به مجمع عمومی آوردند که با اتفاق مورد تصویب قرار

گرفت مصوبات مجمع عمومی به تصمیمات ریودوژانرو موسوم شده است و ما در اینجا بدو تصمیمات کلی کنگره را ذکر کرده سپس خلاصه نظریات کمیته های چهارگانه را نقل خواهیم کرد .

اینک تصمیمات ریودوژانرو

کنگره بین المللی حقوق دانان که از ۲۳۰ نفر نماینده هفتاد و سه کشور در ماه دسامبر ۱۹۶۲ در شهر پتروپولیس (Petropolis) (۵۰ کیلومتری ریودوژانرو) تشکیل گردید پس از چند روز مباحثه تصمیماتی اتخاذ نمود که به تصمیمات ریودوژانرو مشهور شده است .
خلاصه آن تصمیمات از این قرار است :

اساس حکومت قانون حفظ و صیانت فرد در قبال قوه مجریه و جلوگیری از تعدی و اجحاف دستگاههای دولتی است در حال حاضر در خیلی از کشورها حقوق افراد دستخوش اجحافات و زیاده روی های قوه مجریه قرار گرفته است و متأسفانه قوه قضائی مستقلمی که بتواند از اعمال غیر قانونی و اجحافات دولت ها جلوگیری کند درین قبیل کشورها وجود ندارد کنگره توجه کمیون بین المللی حقوق دانان که منظور اصلیش اجرای حکومت قانون در دنیا است بنکات زیرین جلب نموده توصیه میکند که در اطراف مسائل زیرین تحقیقات لازم را انجام داده اطلاعات کافی را جمع آوری نماید ضمناً سعی نماید تا تصمیمات معروف به ریودوژانرو بوسائل مقتضی در هر کشور عملی شود .

۱- تشخیص داده شود در هر کشور قوه قضائیه تا چه حد استقلال واقعی دارد و قضات عملاً چقدر آزادی عمل داشته و تأمین دارند در قبال تحمیل اراده عمال قوه مجریه تا چه حد مقاومت از خود بروز میدهند .

۲- تشخیص داده شود ایجاد یک سازمان قضائی بین المللی بوسیله انعقاد عهدنامه بین دولتها که بشکایات مردم رسیدگی کرده فرد را از تعدیات و تضییقات دولت ها برهاند چه اندازه عملی است .

۳- تشخیص داده شود قضات در قبال جهل و نادانی فقر و عدم تساوی اجتماعی افراد چه نوع ابتکاری از خود بروز میدهند و عملاً چه نقشی را در توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی کشور عهده دار هستند .

۴- تشخیص داده شود استادان دانشگاه بچه طریق قادر خواهند بود دانشجویانی که بحکومت قانون معتقد بوده هنگام تصدی شغل قضات و وکالت دادگستری جزندای وجدان و رعایت قانون مطیع هیچ اراده ای واقع نشده و هیچ اقدام خلاف قانون مرتکب نشوند تربیت نمایند .

کمیته اول

صیانت فرد در قبال قوه مجریه

الفبای حکومت قانون صیانت و حفظ حقوق افراد در مقابل اجحافات

و زیاده رویهای مأمورین دولت است. وظیفه قوه مجریه در عین حال که تأمین نظم عمومی و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی کشور است اجرای قانون و جلوگیری از هوسرانی و سوءاستفاده مأمورین دولتی است باید ترتیبی فراهم شود که مأمورین دولتی عملاً نگهبان، دوست، حافظ و خدمتگزار مردم باشند نه آمر بیعلاقه و منفعت خواه.

گاهی اتفاق می افتد که دولت اختیارات قضائی بدستگاههای تابعه خود بنا بر ضرورت با تصویب قانونگذار تفویض میکند چون دستگاههای اداری دولتی صلاحیت واقعی و مطالعه کافی در کارهای قضائی ندارند دچار افراط و تفریط میشوند چه بسا که با عده ای ارفاق بیمورد نموده وعده دیگر را از حق خود بدون دلیل محروم می کنند برای اینکه جلوی اغراض خصوصی مأمورین و زیاده رویهای آنها گرفته شود ضروری است که مقرراتی وضع شود که افراد حق مراجعه پیرونده های مربوط مستقلاً یا با توافق و کیل داشته باشند بعلاوه مأمورین دولتی از اشخاصی انتخاب شوند که ذاتاً مستقل بوده تحت تأثیر دولت های وقت قرار نگیرند از همه مهمتر اینکه تصمیمات آنها موجه و مستدل بوده در مرجع بالاتری قابل رسیدگی باشد.

در خصوص تصمیمات اداری مأمورین دولتی هم بایستی متصدیان توضیحات لازم را در هر مورد به ذیعلاقه و مراجع بدهند بعلاوه هر کس حق داشته باشد پیرونده خود رجوع کرده توضیحات لازم را از متصدی کار بخواهد تصمیمات اداری مأمورین دولتی نبایستی محرمانه و مخفی باشد بلکه بوسیله رادیو و جراید باید با اطلاع عموم برسد تا کسی جرأت سوءاستفاده نداشته باشد. حتی در مواقع غیر عادی که دولت طبق قانون مخصوصی وضع غیر عادی اعلام میکند بایستی حقوق اساسی افراد و شخصیت فرد از هر گونه تعرض مصون و محفوظ بماند بعلاوه مدت وضع غیر عادی طرزاً اجرا، طریقۀ بازرسی و کنترل قوه مقننه در قانون دقیقاً پیش بینی شود تا هیچیک از مأمورین دولت نتوانند بهوس و یا بغرض تضییقاتی بفرد وارد آورند.

برای اینکه دستگاه ثالثی بتواند بیطرفانه بموضوع رسیدگی کرده احقاق حق کند دول بایستی موافقت کنند که در هر منطقه میثاق های بین المللی بین کشورهای هم جوار منعقد شود و قبول کنند که افراد بتوانند بیک محکمه عالی بین المللی از تعدیات و ظلم مأمورین دولت شکایت کنند آن دادگاه هم حق داشته باشد تحقیقات لازم را عملی نموده توضیحات شاکی را شنیده قضاوت نماید اگر با ثبات رسید که مأمورین از وظایف قانونی خود عدول کرده اند صریحاً اعلام نموده تقاضای مجازات نماید.

کمیته دوم

نظارت قوه مقننه و قوه قضائیه در دستگاہهای دولتی

شرط اول نظارت قوه قضائیه استقلال کامل قضا و آزادی و کلاهی دادگستری در دفاع از حقوق حقهٔ موکلین است شرط لازم دیگر سریع، مؤثر و کم تشریفات بودن نظارت قوه قضائیه است بایستی در هر کشور وسائلی فراهم آورده شود که هر وقت کوچکترین تعدی و اجحافی بحقوق قانونی افراد وارد آمد آزادانه بمحاکم رجوع کرده دادخواهی کنند محاکم بایستی با کمال قدرت بموارد رسیدگی کرده آنچه حق و حقیقت تشخیص میدهند حکم دهند حتی در مواردی که دولت اختیار استثنائی از قوه مقننه کسب کرده است باز هم محاکم مکلفند رسیدگی کرده تشخیص دهند که اعمال قدرت از طرف دولت وضع عادی انسانی معقول و عادلانه داشته یا نه و اگر تشخیص دهند که تصمیمی غیر معقول بدون دلیل و خلاف اصول و صرفاً از لحاظ منفعت شخصی اتخاذ شده اعتراض کرده خاطی را محکوم کنند اگر دولتی مدعی شود که اتخاذ فلان تصمیم برای حفظ منافع جامعه ضروری بوده افشای دلیل و اسرار کار ضرورتی ندارد باز هم محاکم مکلفند علت واقعی امر را پرسش نموده صحت و سقم ادعای دولت را دقیقانه بررسی نمایند و بسری بودن قضیه و عناوینی ازین قبیل قناعت نکنند.

ملاك آزادی افراد اعلامیهٔ حقوق بشر و آزادیهای مصرح در منشور سازمان ملل متحد است هیچ دولتی حق ندارد هیچیک از این آزادیهای فردی را مورد تضییق قرار دهد برای اینکه کار ضمانت اجرائی هم داشته باشد جادارد که دول طبق عهدنامه و میثاقهای منطقه‌ای صلاحیت محاکمی را برسمیت بشناسند که اگر حقوق افراد دستخوش هوس دولتها قرار گرفت مردم بآن محاکم پناه برند انعقاد این قبیل عهدنامه‌ها چیز تازه‌ای نیست میثاق اروپا، منشور حمایت حقوق افراد و آزادیهای اساسی، میثاق امریکائی حقوق فرد، دادگاه عالی اروپائی حقوق بشر نمونه‌های ارزندهٔ این طرز فکر هستند روزی خواهد رسید که این قبیل محاکم عالی بین‌المللی بوجود آیند و متدیان و زورگویان و سوءاستفاده‌کنندگان از ترس نفرت عامه و قدرت افکار عمومی بتعدی و زورگویی و سوءاستفاده اقدام ننمایند.

ممکن است وقتی اقتضا کند که قوه مقننه اختیاراتی بقوه مجریه برای مدت معینی تفویض کند چون در این قبیل موارد نمیتوان جزئیات را پیش بینی نمود باید حداقل حدود اختیارات و مدت آن و طرز اجرا در متن قانونی تصریح شود قوه مجریه مکلف باشد اصول قانون اساسی را رعایت نموده اقدامی برخلاف قانون اساسی انجام ندهد و اگر احیاناً نخواست و یا نتوانست رویه

خود را با قوانین تطبیق دهد کمیته عالی نظارت که برای کنترل اعمال قوه مجریه از طرف مجلس انتخاب شده است. گزارش مورد را بعرض قوه مقننه برساند تا دولت مورد استیضاح قرارگیرد هر وقت که رویه نامطلوب و غیر قانونی از طرف قوه مجریه بظهور پیوست قوه مقننه بایستی از تصویب بودجه دولتی خودداری کند یک سیستم عملی در کشورهای اسکاندیناوی و ژلانددید مرسوم است که جنبه عملی و مؤثر دارد و جا دارد که مورد تقلید کشورهای دیگر قرارگیرد و آن عبارت از اینست که پارلمان شخص عالیمقام مورد توجه عامه را که صفات بارز، جرأت، بیغرضی، صلاحیت و علاقه مندی بکارهای عمومی داشته باشد انتخاب میکند این شخص که در سوئد با اسم ام بودزمن **Ombuds man** موسوم است حقوق خود را از پارلمان گرفته در مقابل پارلمان مسئول است و صد درصد استقلال دارد هر کس میتواند با آزادانه شکایت کرده احقاق حق بخواهد ام بودزمن هر مدرك دولتی را اعم از سربازی و غیر سربازی از وزارتخانه ها و ادارات دولتی خواسته مطالعه میکند و هر مأمور دولتی اعم از وزیر یا مأمور جزئی را خواسته تحقیق میکند گزارش ام بودزمن سالانه از طرف پارلمان انتشار یافته مردم از چگونگی کارها دقیقاً اطلاع می یابند هیچ مأمور دولتی از ترس اینکه مبادا اسمش در گزارش سالانه بزشتی یاد شود مبادرت با اعمال غیر قانونی و مغرضانه نخواهد کرد بقول (سرلسلی مونرو رئیس کمیسیون حقوق دانان) ام بودزمن مثل عقاب تیز چشم در بالا پرواز کرده باسانی ناروایی ها، زشتی ها و پلیدیها را کشف کرده بمجلس گزارش میدهد.

کمیته موسوم

وظایف و کلاهی دادگستری

وظیفه و کیل دادگستری فقط حفظ موکلین بمنظور پاداش مادی نیست از دیر زمان و کلا با سوداگران فرق فاحش داشته اند. و کیل بایستی مظهر فکرمترقی و احساسات لطیف بشمار رفته مرجع غیر قابل انکار تظلم و داد خواهی جلوه کند. و کیل بایستی نمونه جرأت، فداکاری، حدت ذهن و سرعت انتقال باشد و از هیچ پیش آمدی نهراسد و درقبال هیچ مانعی تسلیم نشود. وظیفه کانون و کلا « که از اجتماع و کلا » تشکیل میشود همین مطالب است. کانون و کلا بایستی برای حق و حقیقت اقدام و قیام نموده بوسائل مقتضی برای تحصیل انتخاب آزاددموکراتیک در کشور مبارزه نماید و برای حفظ حقوق افراد و استقلال واقعی قضات از هیچ اقدامی خودداری نکند هر وقت تشخیص داد که حقوق افراد دستخوش هوس یا اراده مغرضانه قوه مجریه قرار گرفته

و حکومت قانون وجود خارجی ندارد بایستی بطور دسته جمعی اقدام و اعتراض نماید قانون و کلا و وکلای دادگستری مکلفند که مساعی لازم را برای مبارزه بر علیه بدبختی، فقر، جهل و عدم تساوی در اجتماع مبذول دارند و سعی کنند که فرد قابل احترام و شخصیت او از هر گونه تعدی و اجحاف مصون بماند.

و کلا بایستی بوسیله گفتن و نوشتن و ایراد کنفرانس و دفاع در مقابل محاکم ب مردم حالی کنند که چه حقوقی قانونا دارند و چطور بایستی از حقوق خود دفاع کنند قانون و کلا باید در هر کار خوب اجتماعی پیشقدم بوده در اصلاح قوانین دادگستری و دادن طرح مفید بدولت و مجلس مبتکر باشد احترام شخصیت و بیغرضی و کلا بایستی آنقدر مورد قبول عامه باشد که بتوانند در خوبی و بدی و صلاحیت قضات و همکاران خود آزادانه قضاوت کنند و نظر آنان لازم الرعایه باشد. قضاوت باید بر اساس عدالت و قانون بدون هیچگونه تبعیض نژادی، مذهبی و سیاسی انجام گیرد. و کلا حافظ و حارس قانونند و بایستی دلیرانه از قانون و حکومت قانون دفاع کنند.

با وضع کنونی دنیای امروز و کلا بایستی دور هم جمع شده وسائل ارتباط را با سایر همکاران خود فراهم آورند تا در امور بین المللی با هم تشریک مساعی نمایند و کلا پرچمدار صلح و همکاری بین المللی بحساب می آیند و تا زمینه همکاری بین المللی ایجاد نشود صلح جهانی تأمین نخواهد شد حل اختلافات بین المللی موکول و منوط به همکاری و هماهنگی حقوق دانان است بایستی برای ایجاد حسن تفاهم بین المللی و کلا فعالیت داشته باشند.

بالاخره و کیل بایستی جرأت جلالت خاص در انجام وظایف خود از خود بروز دهد. نهراسد از اینکه دفاع موکل بدنام بد سابقه و مطرود جامعه را قبول کند بد بد و فرد جامع کامل در هیچ جامعه ای وجود ندارد و حقیقت امر نسبی است و کلا برای تهذیب بد بد و تبه کاران مسلم هم بایستی اقدام نمایند اگر و کلا بیعلاقگی و بی اعتنائی باین قبیل مردم نشان دهند چه کسی میتواند آنها را باصلاح و تربیت سوق دهد؟

گمیته چهارم

وظیفه استادان دانشگاه

وظیفه استادان دانشکده حقوق تدریس دروس و تتبع در موضوعات نظری نیست وظیفه اصلی آنها تربیت مردان لایق قوی معتمد بحق و قانون است. استادان بایستی با دقت فراوان تکامل اجتماعی هر جامعه را بدانشجویان نشان داده بهبود و پیشرفتی که در اثر حکومت قانون نصیب افراد عادی شده است ذهنی کنند اهمیت و معنای واقعی حکومت قانون را بدانشجویان بیاموزانند

تا آنها مؤمن و معتقد باین حقیقت شوند که عدالت اجتماعی امر طبیعی دائمی غیر قابل انکار و متعلق بعموم است و باید با تمام قوا از آن دفاع نمود.

استادان بایستی دانشجویان را بسوی معنویات سوق داده آنها را ایدالیست بار آورند تا بتوانند برای امور معنوی و کمال مطلوب از خود فداکاری بروز دهند. تا فردی انضباط اخلاقی نداشته و دارای شخصیت و (کارا کتر) نباشد محال است بتواند در امور اجتماعی خود گذشته‌گی از خود بروز دهد.

استادان دانشکده حقوق ضمن تدریس آزادیهای اساسی و حکومت قانون و صیانت فرد در قبال قوه مجریه بایستی طوری مستدل و موجه و قانع کننده داد سخن بدهند که اعتقاد کامل و ایمان راسخ در اذهان دانشجویان بوجود آید. تعلیمات دانشکده حقوق بایستی اصول اجتماعی، اقتصادی، تاریخی و سیاسی هر کشور را بطور عملی و مستدل بیاموزاند و برای اینکه حس مقایسه در اذهان دانشجویان پدیدار شود با تعلیم حقوق تطبیقی دانشجویان را بمقایسه و ارزیابی موضوعات و ادار کنند اینکار را نه تنها برای دانشجویان بلکه برای سایر مستخدمین دولتی، مدیران شرکتها و سندیکاها باید انجام دهند تا سوای قاضی و وکیل دادگستری سایر اشخاص هم با اهمیت حقوق و دفاع از حق و حکومت قانون آشنا شوند و برای بدست آوردن حق مبارزه و اقدام نمایند. بالاخره دانشکده حقوق بایستی کرسی آزادی برای بحث و فحص همه مشکلات و موضوعات اجتماعی باشد هر ذی صلاحیتی بتواند آنچه فکر میکند بدون محدودیت بیان کند و از نظریات خود دیگران را بیجا گاهاند مخصوصاً مباحثی که مربوط بر فورم قضائی و اصلاح قانون است، بایستی در دانشکده حقوق مورد بحث و انتقاد قرار گیرد. صرف تحصیلات کلاسیک و عنوان استادی کافی برای هدایت جوانان نیست بایستی استاد علاوه بر اطلاع جرأت بیفرضی علاقمندی بامور اجتماعی داشته باشد با اصطلاح دیگر:

صد نکته غیر حسن بیاید که تا کسی مقبول طبع مردم صاحب نظر شود